

Pelcz Katalin – Szita Szilvia¹

SZÓKINCSEFEJLESZTÉS A „MAGYAROK”

TANKÖNYVCSALÁD KONCEPCIÓJÁNAKTÜKRÉBEN

*„Múltkor egy társaságban valaki azt mondta,
hogy sohasem utazna olyan országba, melynek
nem beszéli nyelvét. Igazat adtam neki.
Elsősorban engem is az emberek érdekelnek az úton. (...)
Ha beszédüket csak hallom és nem értem, olyan érzés fog el,
mintha szellemileg süket volnék, mintha némafilmet
pörgetnének előttem, zene és magyarázó fölírások nélkül.
Idegesítő ez és unalmas.”*

Kosztolányi Dezső: Esti Kornél

Abstract

The article presents the most important principles determining the selection of vocabulary for the *MagyarOK* learning package. The first volume of this new series establishes the linguistic basis for meaningful and successful interaction and exchange of information in various communicative situations of everyday life. On the following pages, we will discuss four major areas of vocabulary expansion: (1) the necessity of providing the students with large linguistic input presented in smaller steps, (2) the relation between vocabulary selection and effectiveness, (3) strategies to retrieve vocabulary more easily, (4) and some of the methodological cornerstones of the *MagyarOK* books such as circular vocabulary augmentation and presentation of new lexis and grammar.

Keywords: *large linguistic input, vocabulary selection, functional approach, circular vocabulary augmentation*

Kulcsszavak: *nagy nyelvi input, optimális szókincs körülhatárolása, funkcionális megközelítés, visszaforgatás új kontextusban*

---

¹ Pelcz Katalin PhD, Pécsi Tudományegyetem, pelcz.kata@pte.hu
Szita Szilvia, Hága/Hollandia, szilvia@magyarora.com

0. Kiindulópontunk

Meggyőződésünk, hogy a hatékony és élvezetes nyelvtanulás egyik kulcsa, ha a célnyelvet elsajátításának minden fázisában úgy használjuk, mint bármely másik nyelvet: új információ megszerzésére és továbbadására, valamint a másokkal való értelmes és eredményes kommunikációra.

Ebben a cikkben a szókincstanítás, szókincsfejlesztés gyakorlati kérdéseit vizsgáljuk, bemutatjuk, milyen elveket követtünk és milyen kutatási eredményeket építettünk be a MagyarOK köteteibe. A cikk példáit az első kötet 4. fejezetéből meríti, mivel ez a fejezet érhető el mindenki számára az interneten, a www.magyar-ok.hu honlapon.

1. A szókincsfejlesztés legfontosabb szabályai a tananyagban

A szókincsfejlesztés a nyelvtanulás teljes folyamatát végigkísérő, a grammatikai ismeretekhez képest nehezebben meghatározható, körvonalazható terület. Kulcsfontosságú kérdés, melynek konzekvens és tudatos feldolgozása jelentősen hozzájárul ahhoz, hogy *nyelvtanuló*ból *nyelvhasználó* váljék. A MagyarOK koncepciójának kidolgozásakor az alábbi vezérelveket vettünk alapul, melyeket a nyelvészeti kutatások mellett saját oktatói tapasztalatunk is megerősített.

1. **Nagy nyelvi inputot** biztosítunk, amelyet **kis egységekre** tagolunk. Az adott témához kötött szókincset csoportosítva, kis egységekre osztva, összességében mégis nagy merítést biztosítva tárjuk a tanuló elé.
2. A szükségletekhez igazodó **használat** feltétele. Mindig a kommunikációs szituációból kiindulva **szabjuk meg az optimális szókincset**.
3. A **szavak előhívhatóságának megkönnyítése**, a mentális lexikonba való hatékony beépítés, a folyamatos visszatérés, visszaforgatás új kontextusban. A tananyag felépítésénél a ciklikusság kiemelten fontos a szókincs területén is. A tanuló minél több szituációban, kontextusban találkozik az adott szóval, minél több lexikai kapcsolatot rögzít, annál jobban előhívhatóvá válik az új szó vagy szókapcsolat.
4. **Módszertani alapvetések** között a ciklikusság megvalósítása mellett a strukturális és funkcionális elemek gyakorlati beágyazása, valamint az új nyelvtani anyag és az új lexikai egységek szétválasztása kap kiemelt szerepet. Ez utóbbi azt jelenti, hogy az adott témát érintő nagyobb szókincset feldolgozó szövegek nem érintenek teljesen ismeretlen komplex grammatikai jelenségeket és fordítva: az új nyelvtani elemeket már ismert szókincs segítségével vezetjük be. A hatékonysági fokot növeli, ha a szókincs új egységeit nem különítjük el az új nyelvtani elemektől.

2. A szókincs méretéről, avagy nagy nyelvi input kis egységekre tagolva

A magyar mint idegen nyelv nyelvtanítói hagyományában megfigyelhető az a tendencia, hogy kezdetben a nyelvtan kap hangsúlyos szerepet, a szókincs felépítése pedig a grammatika árnyékában nem mutatja a következetességet, a szisztematikus módszer jegyeit; a hasznos szókincs építése pedig csak a tanulás későbbi fázisában kerül előtérbe. Ez a felfogás megnehezíti, lelassítja az aktív nyelvhasználat kialakulását, ezért számunkra nem jelentett követendő példát.

A szókincs nagyságát vizsgálva jutunk el a téma azon tulajdonságához, amittől igazán bizonytalanná válik e terület, hiszen van olyan idegen nyelvet beszélő, aki hatalmas szókinccsel nem tudja érdemben használni, s van, aki kevéske szókinccsel remekül elboldogul. Nyelvtanárként mégis szükségünk van irányszámokra, hogy tudjunk tájékozódni, milyen reális elvárásaink lehetnek a nyelvtanulóval szemben. Hány szó szükséges például az alapszintű kommunikációhoz? (A számadatokat vö: Crystal: 2003; Schmitt: 2008; Közös Európai Referenciakeret)

- A Közös Európai Referenciakeret A1-es szintjén 500 szó a minimálisan meghatározott. (Ez a szám – bár a halmazban erősen eltérő elemek találhatóak – mennyiségre megegyezik egy 2,5 éves gyerek szókinccsel.)
- 1000 szó az A2-es szintnek megfelelő szószámmal. Figyelemreméltó adat, hogy az 1000 leggyakoribb szó adja ki egy általános témájú szöveg szavainak 85%-át. (Ami hozzávetőleg egy 3 éves gyerek szókinccse.)
- A MagyarOK első kötetében 1708 szó fordul elő.
- 2000 szó szót használnak az első osztályosok olvasástanításában, és ez a B1-es szintnek megfelelő szókincs.
- Egy szöveg (újság, regény) teljes megértése és hasonló szöveg produkálása kb. 8000 szóból álló szókinccset kíván.
- Egy kétnyelvű kéziszótár terjedelme 35-80.000 címszó.

Amint látjuk, a MagyarOK első kötetének 1708-as szószáma elég jelentős merítést biztosít az A1+ nyelvi szintnek.

E viszonylag nagy lexikai tartalom feldolgozásánál több szempontból is ügyeltünk a kis egységekre való tagolásra.

Egyrészt tematikus alapon bontottuk a lexikai elemeket: a csoportok az egy jelentési egységet alkotó szavak, kifejezések és mondatkeretek egységeit reprezentálják. Ilyen például az *Útbaigazítás* nyelvi szekvenciáinak tanítása. Első lépésben a szituáció alapvető szókapcsolatait rajzos magyarázat teszi egyértelművé, vizuális inger segíti a rögzítést (31). A következő feladat (32) dialógusban alkalmazza a kifejezéseket, a kontextusba helyezett kollokációkat a diák elolvashatja és meghallgathatja. Majd a következő (33) négy párbeszédet a diák már nem látja, hanem hallott szöveggé, egy csatornával kevesebb ingerként dolgozza fel. Ezekből a párbeszédekből elsőként egy információt – azt, hogy milyen helyet keres a kérdező – kell kiszűrni. A b) feladatrészt a hallott szöveg összetettebb szókapcsolatait gyakoroltatja; itt azt kell eldönteni a párbeszéd

újrhallgatásának segítségével, hogy melyik dialógusban hangzottak el a mondatok, szókapcsolatok. A feladatot záró egységben a diákok Eger városáról keresnek képeket, így válnak valós, létező terekké az keresett helyek. A 34. feladatban a nyelvtanuló kerül a kérdező pozíciójába, s immáron harmadszor gyakorolja az útbaigazítás szituációjának szókincsét. Többvariációs mintadialógus segítségével gyakorolja az eddig elsajátítottakat, majd a b) feladatrészben összegzi az eddig tanultakat.

Másrészt a szókészletet lexikai egységek, szintaktikai elemek és szemantikai-pragmatikai kapcsolatok szerint tagolja a tananyag. Ilyen például a 3. feladat, amely a napszakokat tanítja, vagy a 42. feladat, amely a melléneveket funkció szerinti szelektálja, olyan beszédhelyzet szerint, olyan szituációban, amit a nyelvtanuló maga is bármikor kezdeményezhet magyar nyelvű kommunikációban. Ebben a feladatban azt dolgozzuk fel, miért jó/nem jó Barcelonában lakni, hogyan dicsérhetjük a beszélgetőpartnerünk városát. További szituatív tagolásra nyújt alkalmat a fejezetek végén található *Hasznos kifejezések* listája (vö. Siepmann: 2008).

Minél több kapcsolatot találnak a tanulók az órán elsajátított szókincs és a valós élethelyzetekben tapasztalt nyelvhasználat között, annál inkább növekszik a motivációjuk. Tehát a szelekció során nem az a helyes kérdés, hogy mennyire nehéz egy adott szerkezet, hanem az, hogy mennyire hasznos a mindennapi kommunikációban.

3. A használható szókincsről, avagy kommunikációs szituációból kiinduló szókincs

A létrehozandó nyelvtanulói szókincs hasznosságát is több lépésben közelítjük meg. A témákat tekintve törekedtünk a köznapi élettel való közvetlen kapcsolódásra, az életmód, az autentikus magatartásformák, a közvetlen kommunikációs minták bemutatására.

Szükséges az egyes szavak önálló bevétele is, ugyanakkor kívánatos, hogy az egyes szavakat rögzvest lexikai egységekké bővítsük. Már a '90-es években publikált kutatások szerint is egy átlagos szöveg 80%-a kifejezésekből vagy kollokációkból áll (vö. pl. Altenberg 1998), a további korpusznyelvészeti kutatások, számítógépes vizsgálatok tanúsága szerint pedig a szóhasználat, a szóválasztás meghatározója a lexikális illeszkedés, s magas határfokkal megjósolható a szövegegészben megvalósuló tematikus alapú kollokációk alkalmazása (Hoey 2005). Ezért került a MagyarOK szókincsfejlesztésének homlokterébe a lexikai egységek tanítása.

A *MagyarOK* minden internethasználó számára elérhetővé tette honlapján a tananyag szókincsére épülő, sokoldalúan felhasználható lexikai anyagokat. Ilyen például a többnyelvű szószedet, a hasznos kifejezések listája, valamint a tankönyv korpusz alapú szótára. A tankönyv anyagát feldolgozó korpusz alapú szótár a komparatív módon nehezebben értelmezhető szavakat gyakori környezetükben mutatja be, a tankönyvben előforduló használatuk szerint; így teszi a kontextus által érthetőbbé az alkalmazási helyeket. Az alábbi példa a *jár* ige használatát mutatja meg mondatban, s adja meg annak angol, illetve a következő dokumentumban német nyelvű fordítását:

JÁR	
– Melyik iskolába jársz? Ebbe?	– Which school do you go to ? To this one?
– Nem, abba.	– No, to that one.
Biciklivel járok az egyetemre.	I go to the university by bike.
Busszal járok a városban.	I take the bus to get around in the city.
Ann mindig autóval jár .	Ann goes everywhere by car.
Ön milyen gyakran jár étterembe?	How often do you go to restaurants?
Rendszeresen járok uszodába.	I go swimming regularly.
Rendszeresen járok moziba.	I go to the cinema regularly.
Szeretek koncertre járni .	I like going to concerts.
Egyetemista vagyok. Előadásokra és szemináriumokra járok .	I'm a university student. I attend lectures and seminars.
Ötéves vagyok. Óvodába járok .	I'm five years old. I go to kindergarten.
Gyerekkoromban nem szerettem óvodába járni .	I never liked going to nursery school when I was a child.
A nők főzni, mosogatni járnak a konyhába, a férfiak pedig újságot olvasni és enni.	Women go into the kitchen to cook and to do the washing up while men go to the kitchen to read the newspaper and to eat.

E honlapon található egy olyan válogatás, amely Szűcs Tibor javaslata nyomán a tananyagban előforduló képzőket és összetett szavakat mutatja be. E dokumentum az összetett szavak listáját és a legfontosabb képzőket funkciójuk szerint állítja a szótanulás szolgálatába. A gyűjtemény azért is lehet tanulságos kiegészítése a törzsanyagnak, mert a magyar nyelv a szóképzés területén igen aktív; szókészletünk túlnyomó része képzett szavakból áll. A szóképzés szabályai kezdő szinten is jól átadhatók, normakövetésük mellett is magas határfokkal alkalmazhatók szabadon, s amit biztosan elmondhatunk: segíti a bevésést a nyelvtanuló mentális lexikonjába. A 4. fejezet kapcsán az **-s**, az **-i**, az **-ó/-ő**, a **-ság/-ség**, az **-ás/-és** és az **-l** képzőkkel képzett, a fejezetben előforduló szavakat mutatjuk be. Például:

forgalom → *forgalm**as** utca* (*traffic* → *busy street*)

közlekedés → *közlekedési eszköz* (*traffic, transport* → *means of transport*)

rendel → *rendel**ő*** (*to practise /doctor/* → *doctor's office*)

kávézik → *kávéz**ó*** (*to have coffee* → *coffee shop*)

rend + ő → *rend**ő*** → *rend**őrség*** (*order + guard* → *policeman* → *police station*)

keresztelkedik → *keresztelked**és*** (*to cross* → *crossroads*)

vásár → *vásá**rol*** (*fair* → *to do shopping*)

4. A mentális lexikon: tabula repleta

A hatékonyságot az szolgálja, ha a diák olyan mentális lexikont hoz létre idegen nyelven is, amely könnyen előhívható és szegmentált. Olyan idegennyelvi lexikon építése a cél, amely produktív és szisztematikus, amelynek segítségével a diákok az alapelemek ismeretével szabályos kombinációkat képesek generálni.

A mentális lexikon másik lényeges tulajdonsága, hogy mindig nyelvspecifikus, tehát nincs automatikus kapcsolat a tanuló beszélt nyelveinek lexikonjai között (Willenberg 2008: 75). A mentális lexikon, a lexikai egységek tárolási helye, az idegen nyelv tanulása során mégsem üres lapként értelmezendő, hanem számos előismeretre építhetünk, illetve sok ismeretet kell újraírunk. A már használt lexikonok részei folyamatosan aktivizálódnak vagy éppen aktivizálандók. A mentális lexikon folyamatosan változó tartalom, a szemantikai tartalmak folyamatosan mobilizálódnak vagy éppen kitörlődnek (Navracsics 2007:14).

Az előismeretek – anyanyelvi lexikon, egyéb idegen nyelvek – referenciaként és viszonyítási pontként szolgálnak, amely között meglévő és létrehozandó kapcsolatok nem automatikusan alakulnak ki, hanem tanulási folyamat eredményét képezik. Számos lexikai egységnek, kifejezésnek, sőt, még sok kollokációnak is van pontos megfelelője a diák már meglévő mentális lexikonjaiban; vagyis a lexikai egységek használati szabályai, illetve stílusárnyalata gyakran megegyezik. Az is igaz, hogy sok kifejezésnek, lexikai egységnek két vagy több lexikon között nincs egyértelmű megfelelője, hiszen a nyelvhasználati szabályok, a jelentés- vagy a stílusárnyalat, esetleg a pragmatikai szabályai eltérőek. (Gósy 2005: 208-213).

Amint fentebb jeleztük, a tanult szó annál könnyebben előhívható, minél több nyelvi elemmel van összefüggésben. A jelenséget a mentális lexikkal foglalkozó kutatások tárták fel (vö. Aitchison: 1994), ezen kutatások is rámutatnak arra, hogy a szókészletet nem lehet csak jelentésében megragadni. A mentális lexikon rendezési elvei között - a szemantikai szint mellett - kimutathatók a grafikai ismeretek, a fonológiai, a morfológiai, a szintaktikai, a szemantikai és a pragmatikai ismeretek is.

A *MagyarOK* tudatosan aktivizálja ezeket a színtereket is. Például minden fejezetnek állandó részei a fonetikai gyakorlatok, melyekben az első kötetben a magánhangzók artikulációját csiszoljuk. A feladatok azonban nem korlátozódnak csupán az artikulációs bázis fejlesztésére, hanem a feladatok egyre több készségszintet és területet ölelnek fel. Az első feladat középpontjában az artikulációs bázis megszilárdítása áll, a magánhangzók és azok kombinációjának a gyakorlása. Az ezt követő gyakorlat összekapcsolja a kiejtési feladatot a fejezet szókincsével és/vagy nyelvtani szerkezetek ismétlésével. A záró gyakorlatok pedig olyan kiejtési gyakorlatok, amelyek kommunikációs helyzetekbe ágyazottak. A kiejtés iskolázásánál követjük Hirschfeld azon javaslatát, hogy a kiejtési gyakorlatoknál is törekedni kell arra, hogy értelmes beszédhelyzetet teremtsünk (Hirschfeld 2011:15).

5. Módszertani javaslatokról

Mivel a magyart második nyelvként tanuló hallgatók kérdőíves felmérésünkben² a szótanulást nevezték meg, mint a magyar nyelv egyik legnehezebb elemét, így nagy hangsúlyt kell arra fektetnünk, hogy a magyar nyelvű mentális lexikon kialakítását és fejlesztését széles módszertani eszköztárral segítsük. A szókincsfejlesztésnek kulcsfontosságú szerepe van a nyelvtanításban.

A szókincs tanításának módszertani ötlettára – a szókincs fejlesztésének területéhez hasonlóan – igen gazdag, mely leginkább egy továbbképzés vagy workshop alkalmával tárgyalható a leghatékonyabban. Számos ötletet és javaslatot leírtunk a *MagyarOK* tanári kézikönyvében, vagy a *Szókártyák használata a magyar mint idegennyelv oktatásában* c. cikkünkben. E helyütt néhány lényeges elemet kívánunk csupán kiemelni.

A szöveg nem az idegen szavakkal való első találkozás színtere. A szövegösszefüggések hatékonyabban továbbadhatók, ha az ismeretlen szavakat előkészítjük, s arányukat kicsire állítjuk be. Hatékony módszernek bizonyult, hogy a szöveggel való foglalkozás előtt általános háttértudást építünk ki annak témájában. A szöveg elsősorban a lexikai problémák tárgyalásának kerete. Ha az új lexikai egységekkel már foglalkoztunk a feldolgozandó szöveg olvasása előtt, tehát használati, fogalmi köréről már tudunk valamit, akkor az adott szövegben ki lehet választani a megfelelő jelentést. Arra törekedtünk, hogy a szöveget megelőző feladatokba épüljenek be annak megtanítandó új lexikai egységei.

A szótanulás folyamatában – bár a nyelvtanulók több, elkülöníthető stratégiát alkalmaznak – kimutathatók általános érvényű lépések.

- a. A szó jelentésének megragadása (fordítás, magyarázata, rövid példamondatok alkalmazása, bemutatás, a szó etimológiájára való utalás stb.),
- b. bevésés, ismétlés, gyakorlás, megerősítés (kisebb egységekre bontott tematikus szólisták, szöbokok, rangsorba állítás, dialógusok, szerepjátékok, probléma-megoldásos feladatok, fogalmazások stb.),
- c. a jelentés feltárása a kontextusban (jól használhatók ezen a ponton a hallásértékes feladatok stb.),
- d. más kontextusba helyezés (behelyettesítések, párok összeillesztése, válogatásos feladat, sémák szerinti feladatok stb.).

Feilke (2009) három lépést különít és a szótanulási folyamatban, amelyek összhangban állnak az előbb ismertetett lépésekkel. Első az izoláció és a szemantizáció lépése, amikor a szavakat, kifejezéseket elszigeteljük, jelentést társítunk hozzájuk. Második lépésben következik az elemek rendezése, újabb összefüggésben való prezentálása, végül pedig az újraaktiválás, amikor új kontextusban is használjuk az új lexikai elemet. Gyakorlati példaként tekintsük át néhány időhatározó megtanulásának folyamatát. Elsőként a 4. fejezet 4. feladatában – akár hangfelvétel segítségével – megtanuljuk a napok neveit.

---

² Ezt a felmérést minden kurzus végén kitöltik a PTE ÁOK NOK hallgatói a kurzust értékelő kérdőív részeként.

A 6. feladat nyelvhasználati hasznosság alapján tágítja a szóbokor hatókörét, ugyanakkor már ismétli a hét napjainak szókincsét. A 13. feladat újra a hallásértés bevonásával kontextusba helyezi a lexikai elemeket, a 18. feladat pedig két szövegtípus segítségével aktiválja, helyezi más kontextusba a szavakat. Egyszer párbeszédben, egyszer pedig leíró szövegben kerül új kontextusba a fejezet elején megismert szókincs. (A feladatok áttekinthetők a tanulmány végén, illetve a teljes fejezet a honlapon.) Tehát a vonatkozó lexikai egységeket a fejezetben több alkalommal, mindig néhány új elemmel kiegészülve, újabb használati köröket megmutatva tanítja a tankönyv.

A kommunikáció latin megfelelőiből (*communicare, communis*) a szó „*megoszt, közöl, közzé tesz*” jelentésben értelmezhető, mely nem pusztán az információ átadását feltételezi, hanem társadalmi együttműködést is jelent. A kommunikációs eszközök és helyzetek, elsősorban a szóbeli közlés elsajátítása során a gondolatok, érzések, ismeretek interakciójában a beszélő „viselkedni” is megtanul, mivel a nyelvi norma mindig viselkedésnormát is feltételez (Kiss 1995:86-91). A tankönyv példáit, szövegmintáit a magyar társadalmi és nyelvi szokások, viselkedésnormák határozzák meg, a pragmatikai vagy tematikus csoportokat több beszédhelyzet felől tárják fel, s teret biztosítanak az egyedi élethelyzetben alkalmazható formáknak. A tananyagban megjelenik a vonzatközpontú nyelvoktatás, a helyzetmondatok széles tára, az állandó szókapcsolatok gyűjteménye (l. illusztráció: *Hasznos kifejezések és mondatok*). A pragmatikai ismeretek tartalom, információ- és cselekvésorientáltságú megközelítésben kerülnek elő.

Példaként tekintsük át a 4. fejezet egy másik egységét, azt a részt, ahol egy magyar lány mesél Kanadáról. Itt megtudjuk, mit nem talál meg az ismerős otthoni világból Kanadában. A feladat első részében szabad szókapcsolatok és kollokációk jelentését tisztázzuk, pl.: *nagy erdők, híres múzeumok, kiváló egyetemek, barokk templomok, magas hegyek, stb.*

Majd a következő részben meghallgatja a diák a szöveget. Ekkor elsősorban az új szókapcsolatok felismerése és izolációja a feladat, s a lexikai elemek körül kontextus kezd kibontakozni. Az ezután következő írásbeli szövegkiegészítő feladat az immár kontextusba helyezett szavak aktív használatát célozza.

A szöveg mintát ad, amire építve érdekessé válik az a téma, hogy mi van és mi nincs Magyarországon (36). Az illusztráció szintén segíti a bevésést, illetve a feladatból logikusan következik a következő téma, amely újabb érdekes, helyenként váratlan információval szolgál.

A tankönyvben javasolt lépések elvégzése után a szöveg alapján tartalmas beszélgetést lehet kezdeményezni, amelyben a tanulók saját országaikat hasonlítják össze, s ezáltal a szavakat aktívan, számukra releváns kontextusban mélyítik el.

Itt kell megjegyeznünk, hogy lényeges lépésnek tartjuk az új szókincselemek bevésésének ellenőrzését, visszaforgatását. Míg grammatikai ellenőrző feladatsorok viszonylag gyakran, rendszeresen és változatos formában vannak jelen a tanórákon, addig az új lexikai elemeket legfeljebb szótesztel ellenőrzik sok esetben a tanárok. Ezt a gyakorlatot megszínesítendő javasoljuk a tanóra állandó elemeként beépíteni a szókincselemek ellenőrzését – esetenként bevésését és gyakorlását, melyhez véleményünk

szerint a kooperatív módszer a legcélravezetőbb. A módszer alkalmazásához a *Tanári kézikönyv* ad javaslatokat.

A *MagyarOK* nyelvkönyvcsalád célja, hogy a nyelvtanuló kompetens nyelvhasználóvá váljon; olyan ismereteket sajátítson el, amelyben a nyelvi elemek ötvöződnek a pragmatikai viselkedésformákkal és interkulturális ismeretekkel. A könyvek erőteljes progresszióval olyan hasznos szókincset közvetítenek, amely rövid idő alatt képessé teszi a tanulót a mindennapokban való eligazodásra és információcserére.

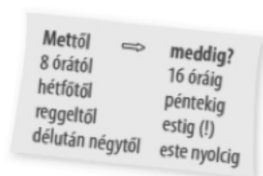
Illusztráció

Ismertetett feladatok a MagyarOK 1. tankönyv 4. fejezetéből:

3. Napszakok. Egészítse ki!

~~délelőtt~~ – este – reggel – délután – éjszaka

1. Kb. (körülbelül) 6 órától 9 óráig ..... van.
2. Kb. 9 órától 12 óráig ..... *délelőtt* ..... van.
3. Kb. 12 órától 18 óráig ..... van.
4. Kb. 18 órától 22 óráig ..... van.
5. Kb. 22 órától 6 óráig ..... van.

Mettől meddig? → 31. oldal

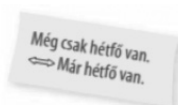
4. Milyen nap van ma?

a) Hallgassa meg, és ismétlje el a szavakat!

hétfő – kedd – szerda – csütörtök – péntek – szombat – vasárnap

b) Hallgassa meg a hét párbeszédet, és egészítse ki!

1. Ma *csütörtök* ..... van.
2. Ma ..... van.
3. Ma ..... van.
4. Ma ..... van.
5. Ma ..... van.
6. Ma ..... van.
7. Ma ..... van.

6. Mikor? Melyik napon? Hallgassa meg, és ismétlje el!

hétfőn – kedden – szerdán – csütörtökön
– pénteken – szombaton – vasárnap—

hétköznap— (= hétfőtől péntekig)
hétfvégen, egész hétfvégen (= szombaton és vasárnap)
a héten, egész héten (= hétfőtől vasárnapig)

tegnapelőtt—, tegnap—, ma—, holnap—, holnapután—

Melyik napon? → 30. oldal

13. Mikor hol van Péter?

a) Hallgassa meg a hangfelvételt, és egészítse ki!

Péter nagyon elfoglalt a héten.

1. Hétfőn *az uszodában* ..... van.
2. Kedden ..... van.
3. Szerdán ..... van.
4. Csütörtökön ..... van.
5. Pénteken ..... van.
6. Szombaton .....,
..... és ..... van.
7. Vasárnap otthon marad.

A 13. feladat hallott anyagának leírata a tankönyv függelékéből:

4/13. a) Nagyon elfoglalt vagyok a héten.

Hétfőn este nyolctól kilencig az uszodában vagyok.

Kedden délután a múzeumban vagyok. Egy érdekes kiállításra megyek.

Szerdán a konditeremben sportolok. Vagyis nem, a konditerembe csütörtökön megyek. Szerdán a nyelviskolában vagyok. Spanyolul tanulok, a nyelvóra szerda este héttől kilencig tart. Nagyon tetszik a spanyol nyelv, de sajnos még nem beszélek olyan jól. A tanárom is nagyon jó. Kedves és türelmes.

Csütörtökön tehát a konditeremben vagyok. Ötől hétig sportolok.

Pénteken este a könyvtárba megyek. Ott tanulok spanyolul, mert a könyvtárban csend van.

Szombaton délelőtt a piacra megyek, este pedig a barát-nőmhöz, Annához. Egy kicsit beszélgetünk, aztán színházba megyünk. Az előadás fél kilenckor kezdődik.

Vasárnap otthon maradok. Nem csinálok semmit, egész nap csak pihenek.

18. Hova mész a héten? Hova megy a héten?

b) Hallgassák meg a párbeszédeket! Majd beszélgessenek a heti programjukról a minta alapján!

a héten – hétfőn – ma – holnap – holnapután

hétfőn – kedden – szerdán – csütörtökön – pénteken – szombaton – vasárnap

hétfő(n) reggel – kedd(en) délelőtt – csütörtök(ön) délben – péntek(en) délután – szombat(on) este – vasárnap éjszaka

– Mész a héten uszodába? – Megy a héten uszodába?	
😊	☹️
• Igen, megyek. • Igen, kedd(en) este. És te? És Ön?	• Nem, nem megyek. És te? És Ön? • Nem. Te mész? Ön megy?
– Én is. ⇔ Én nem.	– Én igen. ⇔ Én sem.
– Hova mész hétfőn? – Hova megy hétfőn?	
😊	☹️
• Színházba. És te? És Ön?	• Nem megyek sehova. És te? És Ön?
– Én moziba megyek. ⇔ Én nem megyek sehova.	– Én színházba megyek. ⇔ Én sem megyek sehova.

c) Írjon le három hasonlóságot és három különbséget a programjuk között!

Anna szombat(on) este színházba megy. Én péntek(en) este moziba megyek.

Anna szombat(on) este nem megy színházba, de én igen.

A héten mind a ketten megyünk uszodába.

A héten senki sem megy piacra.

mind a ketten megyünk
⇔ senki sem megy—

.....

.....

.....

ÚTBAIGAZÍTÁS

31. Írányok. Tanulmányozza a kifejezéseket!

jobbra fordul

balra fordul

egyenesen megy

• egyenesen megy a kereszteződésig

• egyenesen megy a templomtól a kereszteződésig

• a jobb oldalon van

• a bal oldalon van

az utca végén van

a sarkon van

32. Egerben. Olvassa el, és hallgassa meg a párbeszédet!

- Elnézést, van itt a közelben piac?
 • Igen, a Katona István téren. Egyenesen megy a kereszteződésig, aztán balra fordul. Az a Katona István tér. Ott van a piac.
 – Köszönöm szépen. Viszontlátásra!
 • Szívesen. Viszlát!

33. Mit keresnek ezek az emberek?

a) Hallgassa meg a párbeszédet, és írja le!

1. .... 3. ....
 2. .... 4. ....

b) Olvassa el a mondatokat! Majd hallgassa meg újra a hangfelvételt, és írja be, melyik mondatot melyik párbeszédben hallja!

1. Legyen szíves! (...)
2. A vár a bal oldalon van. (.....)
3. Itt van a belvárosban. (.....)
4. Gyalog öt perc. (.....)
5. Nem, nincs messze. (.....)
6. Ez egy forgalmas út. Itt balra fordul. (.....)
7. A Széchenyi utcán mindig csak egyenesen. (.....)
8. Egyenesen megy egy nagy térig. (.....)
9. Van itt a közelben gyógyszertár? (.....)
10. Autóval van? (.....)

c) Keressen az interneten fotókat és információkat Egerről!

34. Elnézést, van itt a közelben ...?

a) Beszélgessenek a minta alapján! Válasszanak a térképen egy kiindulópontot és egy helyet, ahova el akarnak jutni!

– Elnézést, van itt a közelben *posta*?

- Igen. Megy száz métert, aztán *balra / jobbra* fordul. A posta az utca végén van.
- Egyenesen megy (a templomtól) a kereszteződésig, aztán ...

- Sajnos nem tudom.
- Nem tudom, mert nem vagyok idevalósi.

b) Elnézést, van itt...? Beszélgessenek és használják az alábbi mintákat és az a) feladat mondatait!

- Elnézést, van itt a közelben *uszo*da?
  - Igen, a *Balassi utcában*.
  - Igen, itt van a sarkon.
  - Igen, itt van az utca végén.
- Elnézést, messze van a *Város utca*?
  - Igen, elég messze van. ⇔ Nem, közel van. Nincs messze.
  - *Biciklivel* egy negyed óra / egy fél óra.
  - *Gyalog* egy fél óra.
  - *Autóval / Kocsival* öt perc.
  - Nincs olyan messze. *Villamossal / Busszal / Metróval* két megálló.
  - Az egyes / A kettes / A hármas / A négyes / Az ötös / A hatos / A hetes / A nyolcas / A kilences / A tízes *villamossal* tíz perc.

Messze van. ⇔ Közel van.
Nincs messze.

Hányas? → 39. oldal

42. Jó Barcelonában lakni?

a) Beszélgessenek a minta alapján!

– Jó *Barcelonában* lakni?

- Igen, jó,
mert van *tenger*.
- mert vannak jó *éttermek*.
- mert tiszta.
- mert biztonságos.
- mert csendes.
- mert érdekes város.
- mert lehet *biciklivel közlekedni*.

- Nem olyan jó,
mert nincs(en) *magyar nyelviskola*.
- mert nincsenek *magas hegyek*.
- mert piszkos.
- mert veszélyes.
- mert zajos.
- mert unalmas város.
- mert nem lehet *biciklivel közlekedni*.

– Van *Barcelonában* egyetem?

– Vannak *Berlinben* érdekes múzeumok?

- Persze hogy van / vannak.
- Igen, van / vannak.
- Igen, nagyon sok jó egyetem van.

- Sajnos nincs(en) / nincsenek.
- Érdekes múzeumok nincsenek, de jó színházak vannak.

c) Dicsérje a beszélgetőpartnerre városát!

Maria *Barcelonában* lakik / él.
Egy *csendes* utcában lakik.
Barcelona gyönyörű város, sok jó étteremmel és kellemes strandokkal.
Barcelonában nagyon sok jó étterem van.
Szép templomok is vannak a központban.
A központban van egy nagyon szép könyvtár.
A *barcelonai* egyetemeken sok külföldi diák tanul.

az egyetemeken → 42. oldal

HASZNOS KIFEJEZÉSEK ÉS MONDATOK

Hány óra van?

Egy óra van.

Negyed egy van.

Fél egy van.

Háromnegyed egy van.

Két óra huszonöt perc van.

Az előadás nyolckor / nyolc órakor kezdődik.

A városban, a faluban

Az iskolából / A piacról / Pétertől jövök.

A boltba / Pécsre / Alízhoz megyek.

Egy nagyvárosban / Egy faluban lakom.

Autóval / Villamossal közlekedem a városban.

A városomban nem lehet biciklizni.

Busszal / Gyalog járok egyetemre.

Irodalom

- Aitchison, J. (1994): *Words in the Mind. An Introduction to the Mental Lexicon*. Oxford: Blackwell.
- Crystal, David 2003. *A nyelv enciklopédiája*. Osiris Kiadó. Budapest.
- Davis, P. – Kryszewska, H. 2012. *The Company Words Keep. Lexical Chunks in Language Teaching*. Surrey, England: Delta Publishing.
- Feilke, H. 2009. Wörter und Wendungen: kennen, lernen, können. Basisartikel. *Praxis Deutsch* 218, S. 4 *Praxis Deutsch* 218, p. 4–13. p.
- Gósy M. 2005. *Pszicholingvisztika*. Budapest: Corvina.
- Hirschfeld, U. 2011. Phonetik im Kontext mündlicher Fertigkeiten. *Babylonia* 10–17. p.
- Kilian, J. – Isermann J. 2010. Sprachkompetenz im Bereich „Wortschatz und Semantik“. *Muttersprache* 1/2010, 23–39. p.
- Közös Európai Referenciakeret: http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/cadre1_en.asp
- Lewis, M. (szerk.) 1997. *Implementing the Lexical Approach*. Hove: Language Teaching Publications.
- Matsumura, S. 2001. Learning the rules for offering advice: a quantitative approach to second language socialization. *Language Learning* 51(4). 635–679. p.
- Mitchell, R. 1994. The Communicative Approach to Language Teaching. In: Swarbick, Ann (ed.). *Teaching Modern Languages*. New York: Routledge. 33–42. p.
- Murray, J. 2013. Composing Multimodality. In: Lutkewitte, Claire (ed.) *Multimodal Composition: A Critical Sourcebook*. Boston: Bedford/St. Martin's.
- Navracsics J. 2007. *A kétnyelvű mentális lexikon*. Budapest: Balassi Kiadó.
- O’Keeffe A. – McCarthy M. – Carter R. 2007. *From Corpus to Classroom: Language Use and Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Pelcz K. – Szita Sz. 2012. Szókártyák használata a magyar mint idegennyelv oktatásában. *THL2* 2012. 1–2. 76–85 p.
- Szita Sz. – Pelcz K. (é.n.) *MagyarOK 1. Tanári kézikönyv*. http://magyar-ok.hu/docs/MOK1_teachers_manual.pdf
- Ulrich, W. 2000. Wortschatzerweiterung und Wortbildungskompetenz. In: Detering Detering, K. (Hrsg.) *Wortschatz und Wortschatzvermittlung: linguistische und didaktische Aspekte*. Frankfurt a. M.: Lang, S. 9–27.
- Willenberg, H. 2008. Wortschatz Deutsch. In: DESI-Konsortium (Hg.) *Unterricht und Kompetenzerwerb in Deutsch und Englisch Ergebnisse der DESI Kompetenzerwerb in Deutsch und Englisch. Ergebnisse der DESI-Studie*. Weinheim/Basel: Beltz, 72–80. p.